

PIOTR ZYCHOWICZ

REALHISTORIK

Mamy tylko siebie

To godne uznania, że IPN coraz intensywniej zajmuje się badaniem dziejów wojennej i powojennej emigracji. W pierwszych latach III RP można było odnieść wrażenie, że to, co działo się na emigracji (oczywiście poza „Kulturą”), nikogo w kraju nie obchodzi. A przecież, gdy Polska znajdowała się w okowach komunistycznego zniewolenia, to tam kwitło nieskrępowane, niezależne polskie życie intelektualne.

W Londynie Grydzewski wydawał swoje „Wiadomości”. Marian Hemar pisał wiersze. W Monachium powieści pisał Józef Mackiewicz. Za oceanem tworzyli Michał K. Pawlikowski i Florian Czarnyszewicz. W Wielkiej Brytanii badania historyczne prowadził Zbigniew S. Siemaszko. Wymieniać by tak można jeszcze długo.

Ale emigracja to nie tylko mężczyźni! IPN przypominał o tym, wydając kapitalny zbiór artykułów o wybitnych Polkach, które odgrywały ważną rolę w emigracyjnym życiu. Najciekawszy jest tekst Agaty Stecewicz o wdzięcznym tytule: „Cyzia pisze do Cyzika. Krótka historia długiej miłości Barbary Toporskiej i Józefa Mackiewicza”.

Jako namiętny czytelnik listów Mackiewicza i Toporskiej, a także licznych artykułów pisanych przez sławną parę temat ten znam dobrze. Wielokrotnie zżymałem się na to, że tak wybitni twórcy musieli żyć w Monachium w tak skromnych warunkach materialnych. A czasami wręcz w nędzy. Ten obraz – Mackiewicz stukający w maszynę do pisania, a Toporska siedząca obok i naprawiająca pończochy, by zarobić na utrzymanie – ściska serce każdego miłośnika ich twórczości. O ile więcej wspaniałych książek mogliby napisać, gdyby nie codzienna walka i troska o pieniądze!

Agata Stecewicz swój szkic rozpoczyna w połowie lat 30., gdy para poznała się w redakcji wileńskiego „Słowa”. Potem Włochy, Londyn, a wreszcie Monachium. W sumie 50 lat wspólnego życia. „Ostatecznie – napisała w jednym z listów do Józefa Barbara – mamy tylko siebie”.

„Bez Toporskiej – pisze Agata Stecewicz – jej miłości, poświęcenia, wsparcia i wytrwałości nie byłoby Mackiewicza, jakiego znamy, wybitnego powieściopisarza i publicysty”. Co do tego nie mam najmniejszych wątpliwości. ©

★★★★★

**ANNA JANICKA,
EWA
ROGALEWSKA,
VIOLETTA WEJS-
-MILEWSKA**

**„POWRZEŚNIOWA
EMIGRACJA
NIEPODLEGŁO-
ŚCIOWA NA MAPIE
KULTURY NIE
TYLKO POLSKIEJ”,
T. III
IPN**